

Srednji vzhod in petrolej

Področje Srednjega vzhoda, ki ima zaradi svojega položaja kot strateški center velik pomen, je znova stopilo v ospredje odnosov med velikimi silami. Proces antikolonijalne in narodnoosvobodilne borbe je uveljavil arabske države kot činitelja, s katerim je treba resno računati v igri za pozicije v tem delu sveta. Tisti časi, ko so zainteresirane sile brez večjih naporov izvajale določeno politiko, spadajo v preteklost. Protislovja političnih in strateških interesov velikih sil so se zaostrišla na problemu arabsko-izraelskih odnosov, ki trenutno dajejo tem protislovjem svojo zunanjo obliko. Ves kompleks ekstremnih nacionalnih, socialnih, političnih in ekonomskih teženj se je zapletel v klobčič odnosov, ki ga je težko razvozlati. V senci teh nasprotij in vse borbe za nadoblast v tem področju pa so naftonosna polja.

Zaloge petroleja

Petrolej je največje bogastvo Srednjega vzhoda. To področje je glede raziskanih zalog v svetu na prvem mestu. Konec l. 1954 so znašale raziskane rezerve na Srednjem vzhodu 12,5 milijarde ton, oziroma 60% vseh svetovnih zalog. Na podlagi nekaterih ocenitev mislijo, da verjetne rezerve Srednjega vzhoda dosega 75 odstotkov skupnega svetovnega bogastva petroleja.

Kakor vidimo iz naše tabele, zaloge petroleja na Srednjem vzhodu niso razporejene enakomerno.

Država	v milijardah baril	% od svetovnih zalog
Saudova Arabija	35	22,8
Kuvait	28	18,3
Irak	14	9,1
Iran	13	8,3
Sirijska, Libanon, Jordan, Egipt	2,1	1,5
Skupaj	92,1	60

Proizvodnja petroleja

Proizvodnja surovega petroleja je na Srednjem vzhodu v stalnem porastu. Države Srednjega vzhoda so v letu 1954 presegle po tempu vse ostale proizvajalce. Medtem ko se je skupna svetovna proizvodnja surovega petroleja v letu 1954 povečala za 4%, je proizvodnja na Srednjem vzhodu porasla za 11%. S tem je skupna proizvodnja surovega petroleja, ki je v letu 1954 znašala 136 milijonov ton, predstavljala 20% svetovne proizvodnje proti 9,4% v letu 1946. Danes skupna vrednost proizvodnje petroleja presega eno milijardo dolarjev na leto.

Kuvait, Saudska Arabija in Irak, ki dajejo 91% skupne proizvodnje tega področja, spadajo med tri največje proizvajalce petroleja na Srednjem vzhodu. V letu 1954 so ostvarili največjo proizvodnjo v Kuvaitu s 47 milijonov ton, druga je Saudova Arabija s proizvodnjo 46 milijonov ton in končno Irak, ki je zadnja leta štirikrat povečal proizvodnjo, tako da sedaj

proizvoda in v letu 1954 proizvedel 31 milijonov ton surovega petroleja.

V Iranu pa je gibanje proizvodnje drugače teklo. Medtem ko je bil tam še leta 1946 na čelu spiska držav proizvajalcev s 55% skupne petrolejske proizvodnje Srednjega vzhoda, pa je njegova proizvodnja naglo padla in je v letu 1954 znašala komaj 2% proizvodnje Srednjega vzhoda. Do tega je prišlo zaradi poizkusov nekaterih krogov in političnih skupin na čelu z Mosadikom da petrolejsko industrijo v Iranu nacionalizirajo in z odstranitvijo vpliva in eksploatacije inozemskega kapitala zaščitijo narodne koristi.

Tuji kapitali in profiti

Ze od prvega dne, ko je bilo odkrito, je ogromno bogastvo petroleja na Srednjem vzhodu vzbudilo pozornost velikih sil. Bogati viri, ki so relativno na gosto posejani na majhni globini, in ki omogočajo, da se s ceneno delovno silo pridobiva petrolej po nizkih cenah in s tem ostvari ogromni profiti, so postali predmet skrite vojne petrolejskih družb, ki traja še danes. Petrolej je najbolj pomembna sestavina ekonomskih interesov velikih sil na tem ozemlju. Okrog 90% neposrednih tujih investicij na Srednjem vzhodu predstavljajo investicije petrolejskih družb ZDA, Velike Britanije, Francije in Nemčije.

Nad petrolejsko proizvodnjo Srednjega vzhoda je do leta 1948 popolnoma gospodarilo, neposredno ali po svojih podružnicah, osem velikih družb. To so prav tiste družbe, ki so leta 1954, potem ko je bil raztrg Mosadikov poizkus, ustanovile iranski petrolejski konzorcij. Od tedaj se je število novih družb znatno povečalo. Interese in kapitale teh družb vežejo razne legalne in tajne niti, tako da je proizvodnja petroleja, čeprav formalno obstoje neodvisne družbe, pod kontrolo dveh ali treh močnih finančnih skupin.

Kakšni so profiti družb naj pokažejo naslednji podatki. Kuvaitška petrolejska družba je s kapitalom 112 milijonov dolarjev v sedmih letih ostvarila 1.371.500.000 dolarjev dohodkov. Dohodki petrolejske družbe »Aramko« v Saudovi Arabiji so v sedmih letih dosegli vsoto 2.600.240.000 dolarjev, medtem ko so državi v tem obdobju plačali povprečno po 20 milijonov dolarjev na leto.

Države, proizvajalce petroleja, so po dolgi borbi dosegle spremembo prvotnih pogodb o koncesijah in si zagotovile zase ugodnejšo razdelitev dobička. Po zaslugi povečane proizvodnje in izboljšanega odnosa razdelitve dobička, so se dohodki držav proizvajalk povečali od 55 milijonov dolarjev v letu 1946 na 700 milijonov dolarjev v letu 1954. Dohodki od neposredne petrolejske aktivnosti so za obdobje od leta 1946 do 1954 ocenjeni na 2509 milijonov dolarjev.

Čeprav so se zlasti v zadnjih letih dohodki držav proizvajalk v najbolj razvitih državah sveta,

dosegajo visoke zneske, vendar nadomestila, ki jih petrolejske družbe plačajo za eksploatacijo petroleja, še daleč ne ustrezajo proizvedenim vrednostim. Treba je upoštevati, da se iz teh držav

medtem ko drugih industrij tukaj takorekoč ni, ostale gospodarske panoge pa zaostajajo za sto do dvesto let.

Zivljenjski standard prebivalstva je zelo nizek. Delovna sila

vzhoda ne prinaša tem ljudem boljših pogojev življenja. Denarne dohodke odzema tuje kapitalistične družbe ali domači fevdalci, medtem ko države, iz katerih odteka njihovo naravno bogastvo, ostajajo gospodarsko nerazvite in zaostale.

V. B.

Poskusni center za izkoriščanje električne energije v kmetijstvu

Naša država gradi mednarodni poskusni center za izkoriščanje električne energije v kmetijstvu delno iz domačih sredstev delno iz tehnične pomoči OZN. Ta center obsega tri vasi v Sumadiji: Dolnjo Šatornjo, Gornjo Šatornjo in Jeremenovce. Po mnenju strokovnjakov bo ta center služil v svetu za vzor kako naj bi se z izkoriščanjem modernih naprav v vasi povečala proizvodnja živilskih artiklov in izboljšali delovni pogoji. V centru imajo Inštitut za elektrifikacijo kmetijstva, ki ima pod svojim nadzorom vse stroje in aparate, te bodo preizkušali v raznih pogojih. Dosežene rezultate bodo dali na razpolago tako proizvajalcem strojev, kakor tudi tistim, ki te stroje uporabljajo. Proučevali bodo vpliv uvedbe električne energije na vaška dvorišča in njeno izkoriščanje za napredek zdravstvene in gospodarske ravni kmetijskih proizvajalcev.

Moderne naprave so napeljale v poslopje kmečke odbelovalne zadruge v Dolnji Šatornji, v združeni dom v Gornji Šatornji, v inštitut v Jeremenovcih in v mlekarino v Dolnji Šatornji. Inštitut ima oddelke za perutinarstvo in vrtnarstvo. Pri združnih domovih so zgradili kopališča in pralnice ter delavnice za predelavo sadja in zelenjave. Vodo so napeljali po ceveh z gorovja Rudnik. Začeli so tudi graditi moderne ceste.

LEGENDA:

- proizvodnja 10 mil. ton
- ▲ proizvodnja 1 mil. ton

OPOMBA: PODATKI ZA PROIZVODNJO V IRANU SE NANASAJO NA LETO 1950.

večina petroleja izvaža nepredelane, kar omogoča petrolejskim družbam ostvaritev dodatnih profitov, ker so cene rafiniranih petrolejskih proizvodov znatno višje.

Uporaba dohodkov

Zaradi polfevdalnih odnosov, ki v teh deželah še vedno prevladujejo, ima eksploatacija naravnih bogastev in prebivalstva arabskih držav še drugo stran. Vsi dohodki držav proizvajalk, ki jih dobijo od petrolejskih družb, odhajajo naravnost v državne Kuvajta, ki so, kot na primer v Kuvaitu, izenačene z osebno blagajno vladarja. Največ teh sredstev se potem seli v evropske države in se uporablja za potrebe vladarjeve družine. Za gospodarski razvoj države ne gre niti ena petina dohodkov od petroleja.

Zaradi stalnega povečanja proizvodnje petroleja je opaziti težnje nadaljnega priliva tujega kapitala v petrolejsko industrijo, kar še bolj pogloblja že obstoječo disproporcijo gospodarskega razvoja. Petrolejska industrija Srednjega vzhoda ne zaostaja po svoji opremljenosti dela, produktivnosti in zmogljivostih za sorodnimi industrijami v najbolj razvitih državah sveta,

je na Srednjem vzhodu, kakor tudi v vseh drugih nerazvitih deželah, zelo poceni, a plače so nizke. Ogromna večina prebivalstva se ukvarja z ekstenzivno živinorejo in poljedelstvom ter uporablja najprimitivnejša sredstva. Tekoče zlato Srednjega

VSI DELAVCI IN USLUŽBENCI,

posebno pa

- člani delavskih svetov in upravnih odborov podjetij
- člani kmetijskih zadrug in njihovih odborov
- člani ljudskih odborov in svetov ter komisij v ljudskih odborih
- člani Zveze komunistov Jugoslavije, sindikalnih vodstev in aktivisti Socialistične zveze
- vodilni in drugi uslužbenci gospodarskih ustanov in podjetij, ljudskih odborov, zadrug, zbornic in združenj

NAJ BODO BRALCI

»NAŠA SKUPNOST«

Naročnina znaša za vse leto 250 din, za pol leta 125 din in do kraja tega leta 80 dinarjev. Posamezna številka stane 10 din. Naročajte se na naslov: Uprava »Naše skupnosti«, Ljubljana, Ul. Toneta Tomšiča 5/II, poštni predal 29, tekoči račun 60-KB-5-Ž-367 s posebno oznako »Za »Našo skupnost«.

Dopisujte v »Našo skupnost« na naslov: Uredniški odbor in dopisništvo »Naše skupnosti« za Slovenijo, Ljubljana, Ulica Toneta Tomšiča 9/II, telefon 21-606.